

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет філології та журналістики

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. декана факультету

філології та журналістики

Валентина КОВАЛЬ

» *світлана* 2023 року

**ПРОГРАМА
КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ,
УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУР
ІЗ МЕТОДИКАМИ НАВЧАННЯ
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ОС «МАГІСТР»**

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітня програма: «Середня освіта (Українська мова і література)»

Програма кваліфікаційного екзамену з української мови, української та зарубіжної літератур із методиками навчання для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література)».

Розробники: Анікіна І.В., к. філол. н., доц., Бялик О.В., докт. пед. н., проф., Гонца І.С., к. філол. н., доц., Коваль В.О., д. пед. н., проф., Розгон В.В., к. філол. н., доц., Гончарук В.А., к. пед. н., доц., Пархета Л.П., к. пед. н., доц.

Програму кваліфікаційного екзамену з української мови, української та зарубіжної літератур із методиками навчання схвалено на засіданнях кафедр української мови та методики її навчання (протокол № 1 від «31» серпня 2023 р.), української літератури, українознавства та методик їх навчання (протокол № 1 від «29» серпня 2023 р.), кафедри слов'янських мов та зарубіжної літератури (протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.).

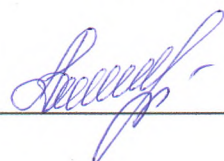
Завідувач кафедри української мови та методики її навчання

_____ Валентина РОЗГОН

Завідувач кафедри української мови, українознавства та методик їх навчання

_____ Наталія СИВАЧУК

Завідувач кафедри слов'янських мов та зарубіжної літератури

_____ Інесса АНІКІНА

Програму кваліфікаційного екзамену з української мови, української та зарубіжної літератур із методиками навчання розглянуто та погоджено на засіданні науково-методичної комісії факультету філології та журналістики (протокол № 1 від «31» серпня 2023 року)

Голова науково-методичної комісії факультету філології та журналістики

_____ Ірина ГОНЦА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму «Кваліфікаційного екзамену з української мови, української та зарубіжної літератур із методиками навчання» укладено відповідно до ОПП «Середня освіта (Українська мова і література)» спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

Кваліфікаційний екзамен (далі – КЕ), який проводиться на завершальному етапі підготовки здобувачів освіти за освітньою програмою другого (магістерського) рівня вищої освіти, передбачає перевірку та оцінку рівня сформованості компетентностей у випускників програми, досягнення ними програмних результатів навчання, готовності до здійснення педагогічної діяльності в профільній школі.

Програма КЕ містить теоретичні питання і практичні завдання, які відображають зміст професійної, науково-предметної і практичної підготовки вчителя української мови і літератури. У структурі програми передбачено питання за змістом таких професійно-орієнтованих освітніх компонентів, як: «Сучасна українська мова», «Історія української та зарубіжної літератур», «Методика навчання української мови в закладах загальної середньої освіти», «Методика навчання української та зарубіжної літератур», «Психологія та педагогіка».

Під час атестації, яка проводиться у формі КЕ, випускники повинні продемонструвати сформовані професійні компетентності та засвідчити програмні результати навчання, визначені освітньо-професійною програмою підготовки магістра.

Компетентності, які мають продемонструвати випускники програми

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми в галузі середньої освіти в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, характеризується комплексністю і невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах для здобуття повної загальної середньої освіти.

Загальні компетентності

ЗК 01. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).

ЗК 03. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).

ЗК 04. Здатність приймати ефективні рішення у професійній діяльності та відповідально ставитися до обов'язків, мотивувати інших до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).

ЗК 05. Здатність генерувати нові ідеї, виявляти та розв'язувати проблеми, виявляти ініціативність і підприємливість (підприємницька компетентність).

Фахові компетентності

ФК 01. Здатність вільно володіти і спілкуватися державною мовою, забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою, демонструвати власну сформовану мовну й мовленнєву компетенції, формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів (мовно-комунікативна компетентність).

ФК 03. Здатність орієнтуватися в українському та світовому літературному процесі, уміння використовувати здобутки красного письменства для формування національної свідомості учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

ФК 04. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки, усвідомлювати динаміку її розвитку, інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту та його елементів.

ФК 06. Здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності, уміння та ціннісні ставлення, здійснювати інтегроване навчання учнів.

ФК 07. Здатність моделювати зміст навчання, добирати і використовувати сучасні й

ефективні методики та технології навчання, виховання і розвитку учнів, здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу (предметно-методична компетентність).

ФК 08. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності; ефективно використовувати електронні (цифрові) освітні ресурси; використовувати цифрові технології в освітньому процесі (інформаційно-цифрова компетентність).

ФК 09. Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність (психологічна компетентність).

ФК 10. Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу (емоційно-етична компетентність).

ФК 11. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі; залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства (компетентність педагогічного партнерства).

ФК 12. Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами та створення умов, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами (інклюзивна компетентність).

ФК 13. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності, застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності (інноваційна компетентність).

ФК 15. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, визначати індивідуальні професійні потреби та навчатися впродовж життя (рефлексивна компетентність).

Програмні результати навчання, які мають засвідчити випускники програми

ПРН 01. Вільно володіти державною мовою і спілкуватися нею на професійну тематику, використовуючи сучасну термінологію та систему понять; влучно застосовувати інтонаційні та позамовні засоби виразності мовлення; аргументовано висловлювати власні думки державною мовою.

ПРН 03. Володіти академічними знаннями; використовувати міжпредметні зв'язки, інтегрувати зміст різних освітніх галузей у навчанні учнів.

ПРН 04. Знати основні функції й закони розвитку мови як суспільного явища, знати норми української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті.

ПРН 05. Знати провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні та світі, специфіку його перебігу в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української та світової класики й сучасності.

ПРН 06. Володіти різними видами аналізу художнього твору, визначати його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції та новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної культури.

ПРН 07. Бути обізнаним із елементами теоретичного й експериментального (пробного) дослідження у професійній сфері та методами їхньої реалізації.

ПРН 08. Знати законодавчі вимоги щодо змісту загальної середньої освіти базового рівня та форм організації освітнього процесу (державні стандарти, типові освітні програми, модельні навчальні програми), а також володіти методиками і технологіями моделювання змісту навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

ПРН 09. Добирання доцільні сучасні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів засобами освітньої галузі / навчального предмета відповідно до визначених теми, мети і завдань уроку.

ПРН 10. Володіти різними методиками та інструментами оцінювання та моніторингу результатів навчання учнів, вміння коригувати їхні індивідуальні освітні траєкторії з

урахуванням отриманих результатів.

ПРН 11. Використовувати цифрові пристрої, їх програмне забезпечення, цифрові сервіси та технології, електронні (цифрові) освітні ресурси для організації освітнього процесу і професійного спілкування; дотримуватися академічної доброчесності.

ПРН 12. Визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів, застосовувати індивідуальний та диференційований підходи для надання індивідуальної підтримки учням; розробляти (за потреби) індивідуальну програму розвитку, індивідуальний навчальний план для осіб з особливими освітніми потребами спільно з іншими фахівцями та батьками.

ПРН 13. Застосовувати механізми реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин з учнями в освітньому процесі, враховувати запити і очікування батьків щодо навчання своїх дітей та особистої участі в освітньому процесі.

ПРН 14. Управляти своїми емоціями, реакціями та діями, підтримувати конструктивні та виважені стосунки з усіма учасниками освітнього процесу.

ПРН 15. Застосовувати під час організації освітнього середовища здоров'язбережувальні засоби та ресурси, здійснювати заходи щодо запобігання та протидії насильству, булінгу, популяризувати здоровий та безпечний способи життя; водночас володіти прийомами збереження особистого фізичного та психічного здоров'я під час професійної діяльності.

ПРН 16. Добирати та застосовувати інновації у педагогічній діяльності, оцінювати їхню результативність, аналізувати різноманітні підходи до розв'язання проблем.

ПРН 17. Об'єктивно аналізувати та оцінювати результати власної професійної діяльності, визначати цілі власного професійного розвитку, взаємодіяти з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки.

ПРОГРАМИ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ, ЯКІ ФОРМУЮТЬ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА МОВА

Фонетика сучасної української літературної мови

Фонологічна система сучасної української літературної мови. Система фонем сучасної української мови. Звукове поле фонем. Фонологічні школи.

Морфонологія як учення про фонологічні чергування у складі морфем при словозміні та словотворенні.

Модифікації голосних: редукція, гармонійна асиміляція, акомодация. Модифікації приголосних: позиційні та комбінаторні. Асиміляція і дисиміляція приголосних звуків у потоці мовлення.

Наукові теорії складу. Словесний наголос, його різновиди. Ознаки українського наголосу. Фразовий наголос, його різновиди. Інтонація.

Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія

Семасіологія як галузь лінгвістичної семантики. Семантична структура слова. Проблема семантичної валентності та сполучуваності. Семантичне узгодження. Проблема метафори, метонімії в лінгвістиці.

Лінгвосеміотика: об'єкт, предмет, становлення. Мовний знак, його природа й типологія. Ономасіологія: об'єкт, предмет, головні напрями. Принципи когнітивно-ономасіологічного аналізу номінативних одиниць. Фразеологія сучасної української мови. Типологія словників. Історія української лексикографії.

Морфеміка. Словотвір

Морфема як значуща частина слова. Типи морфем: морфемі кореневі й афіксальні. Типи афіксів за функцією в слові. Основа слова; типи основ. Історичні зміни в морфемній структурі слова.

Словотвір, його місце в системі граматики. Морфологічний спосіб словотвору. Неморфологічні способи словотвору. Словотвір іменників у сучасній українській мові. Творення прикметників, дієслів та прислівників.

Морфологія

Іменник як частина мови. Лексико-граматичні категорії іменника. Граматичні категорії іменника. Відмінювання іменників. Словотвір іменників. Субстантивация.

Прикметник як частина мови. Розряди прикметників за значенням. Ступені порівняння якісних прикметників. Повні і короткі форми прикметників. Групи прикметників за кінцевим приголосним основи (тверда і м'яка). Відмінювання прикметників. Словотвір прикметників. Ад'єктивация.

Числівник як частина мови. Розряди числівників за значенням і граматичними ознаками. Групи числівників за будовою. Відмінювання числівників. Словотвір числівників. Нумералізація.

Займенник як частина мови: значення займенників, граматичні категорії та синтаксичні функції. Групи займенників за співвідношенням з іншими частинами мови. Розряди займенників за значенням. Відмінювання займенників. Проніміналізація.

Дієслово як частина мови. Дієслівні форми. Категорії виду, перехідності/неперехідності, стану, особи, часу, способу дієслів. Дієвідмінювання. Словотвір дієслів. Вербалізація.

Прислівник як частина мови. Розряди прислівників за значенням. Словотвір прислівників. Адвербіалізація.

Прийменник: уживання прийменників із відмінковими формами іменників та субстантивованих слів. Групи прийменників за походженням і морфологічним складом.

Сполучник: сполучники сурядності і підрядності. Морфологічний склад сполучників. Групи сполучників за способом уживання.

Частка як службова частина мови: характеристика часток за походженням, будовою та місцем у реченні. Функціонально-семантична класифікація часток. Партикуляція.

Вигук: проблема статусу вигуків у теоретичному мовознавстві. Групи вигуків за значенням та походженням. Звуконаслідувальні слова. Інтер'єктивация.

Синтаксис

Словосполучення як синтаксична одиниця: типи словосполучень. Способи зв'язку слів у словосполученні і реченні. Синтаксичні відношення у словосполученні.

Речення як основна синтаксична одиниця. Класифікація речень. Головні і другорядні члени речення.

Односкладні речення. Слова-речення. Неповні речення. Приєднувальні конструкції. Порівняльні звороти.

Просте ускладнене речення.

Складне речення. Основні типи складних речень. Засоби поєднання частин складного речення.

Складні синтаксичні конструкції. Складнопідрядні багатокomпонентні речення. Складні речення із сурядністю і підрядністю. Складні речення із сполучниковим і безсполучниковим зв'язком.

Конструкції з чужим мовленням. Пряма, непряма, невласне пряма мова.

Діалог. Цитати. Порядок слів у реченні. Українська пунктуація.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

«Шістдесятництво» як явище в українській літературі. Загальна характеристика життєвого і творчого шляху Ліни Костенко в контексті «шістдесятництва». Роман Ліни Костенко «Маруся Чурай»: історія написання, жанрова специфіка, композиція, сюжет, проблематика, характеристика персонажів. Життєвий шлях Івана Драча. Три періоди творчості поета. Поема Івана Драча «Чорнобильська мадонна»: проблематика, жанрово-композиційна специфіка, образна система. Василь Стус: життя як творчість. Характеристика збірок поета. Екзистенційна, історіософська проблематика поезії Василя Стуса.

Громадянські мотиви і національна проблематика поезії раннього Дмитра Павличка. Фольклорні мотиви та неонародництво лірики Бориса Олійника. Традиційність громадянської та інтимної лірики Василя Симоненка. Драматичність творчого шляху Ігоря Калинця. Аналіз його поезії. Ірина Жиленко: стислий огляд життєвого шляху, особливості художнього світу. Поезія Миколи Вінграновського: вселюдські мотиви крізь призму «інтимного самозосередження». Проза Володимира Дрозда: проблема людини в суспільстві, особистості й натовпу, свободи і неволі.

Феномен Григора Тютюнника в українській літературі. Духовний світ людини у його новелах «Іван Срібний». «Холодна м'ята», «Три зозулі з поклоном». Поетичний світ Ігоря Римарука. Гостросюжетність, драматизм і актуальність творчості Романа Іваничука. Історичний роман Р. Іваничука «Орда». Осмислення місця людини в світі у творчому доробку Євгена Гуцала. Основні риси «хімерного роману» в українській літературі: розвиток жанру, основні представники. Валерій Шевчук як представник хімерної прози. Аналіз його роману «Срібне молоко». Риси «хімерності» в романі-баладі Валерія Шевчука «Дім на горі». Роман Павла Загребельного «Диво»: історія написання, жанрова специфіка, композиція, сюжет, проблематика, образна система. Василь Голобородько як один із представників «Київської школи». Домінанти поезії Василя Голобородька.

Драма Олексія Коломійця «Дикий Ангел»: сюжет, проблематика, образна характеристика. Юрій Андрухович як один із найпомітніших творців постмодерного роману: аналіз життя і творчості. Ідейно-тематичний аналіз його роману «Рекреації». Літературні напрямки та угруповання сучасного постмодерну. Поезія Івана Малковича, Олександра Ірванця, Романа Скиби, Олега Лишеги.

Постмодернізм в українській літературі кінця ХХ – початку ХХІ ст. Творчість Марії Матіос у контексті сучасної української літератури.

Особливості жіночого письма. Ірен Роздобудько – українська журналістка, письменниця,

поетеса. Сергій Жадан як знакова постать у сучасному літературному процесі. Тематичне і жанрове розмаїття сучасної прози Оксани Забужко. Сучасний український детектив. Повість Євгенії Кононенко «Ностальгія».

Давньогрецький героїчний епос «Іліада» та «Одіссея». Гуманізм Гомера. Гомерівське питання. Давньогрецький театр. Творчість Есхіла, Софокла, Еврипіда, Аристофана. Римська література доби Імперії. Творчість Вергілія та Овідія. Героїчний епос епохи Середньовіччя. «Пісня про Роланда», «Пісня про Сіда», «Пісня про Нібелунгів».

Лицарський роман. Поезія трубадурів і вагантів. Література Відродження в Франції. Творчість Ф. Війона. Роман Ф. Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель». Відродження в Іспанії. Драматургія Лопе де Веги. Роман М. Сервантеса «Дон Кіхот» – пародія на лицарський роман.

Англійська драматургія Відродження. Вільям Шекспір. Історичні хроніки («Генріх IV», «Річард III»), комедії («Сон літньої ночі», «Дванадцята ніч»), трагедії («Ромео і Джульєтта», «Отелло», «Король Лір», «Гамлет».).

Історико-літературний процес XVII століття. Ренесансний реалізм, бароко, класицизм. Іспанська література XVII століття. Творчість Тірсо де Моліни, П. Кальдерона та Л. Гонгори.

Французька література XVII століття. Класицизм. Драматургія П. Корнеля та Ж. Расіна. Мольєр – реформатор високої комедії. Аналіз комедії «Тартюф», «Мізантроп».

Література Англії XVII ст. Специфічні риси творчості Джона Мілтона в творах «Втрачений рай», «Повернений рай» і «Самсон-Борець». Особливості літератури Просвітництва в Англії. Роман Даниеля Дефо «Робінзон Крузо»: історія створення, композиція, система образів, проблематика. Просвітництво в Англії. Композиція, проблематика, система образів, філософський зміст роману Джонатана Свіфта «Мандри Гулівера». Французька література Просвітництва. Творчість Вольтера та Дідро. Пошук морально-етичного ідеалу в романі Руссо «Юлія, або Нова Елоїза». Німецька література доби Просвітництва. Творчість Й.-В. Гете. Автобіографічний зміст та проблематика роману «Страждання молодого Вертера».

Романтизм в Англії. Байронізм та байронічний герой як літературознавчі поняття. Дж. Байрон поема «Каїн». Польський романтизм. Творчість А. Міцкевича. Французький романтизм. Роман В. Гюго «Собор Паризької Богоматері». Німецький романтизм. Творчість Е. Гофмана, Г. Гейне. Романтизм в США: джерела, жанрова своєрідність, течії, найвидатніші представники. Едгар Аллан По та його «логічні» новели.

Критичний Реалізм XIX століття. Роман Чарлза Діккенса «Домбі і син». Цикл «Різдвяні оповідання». Французький реалістичний роман XIX століття, його характерні ознаки. Роман Ф. Стендаля «Червоне та чорне» – панорама суспільного життя Франції.

Модернізм. Естетизм. Роздуми про мету людського життя, про суспільство і людину в романі «Портрет Доріана Грея» Оскара Вайлда. Новаторство драматургії Бернарда Шоу. Комедія «Пігмаліон», її міфологічна основа та художні особливості твору. Тематичне та ідейне спрямування романів «Американська трагедія», «Сестра Керрі», «Дженні Герхардт» Теодора Драйзера.

Особливості художнього стилю Ернеста Міллера Гемінгвея. Тема війни в романах. Повість «Старий і море». Психологічний підтекст авторської новелістики (збірка «У наш час»). Жанр антиутопії в романі «Прекрасний новий світ» Олдоса Хакслі.

Тема війни у німецькій літературі XX століття. Е. М. Ремарк, Г. Белль. Австрійська література XX століття. Своєрідність світобачення і його художнє вираження в оповіданні Ф. Кафки «Перевтілення».

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Організації навчання за філологічним напрямом, профіль – українська філологія. Вироблення умінь і навичок правильно артикулювати звуки; розвиток мовного слуху учнів, мовної та слухової пам'яті учнів. Формування орфоепічних навичок, удосконалення дикції, розвиток умінь володіти голосом майбутніх учителів філологів. Роль орфоепічних словників.

Подолання труднощів у засвоєнні учнями лексичних понять, лексичних категорій

передбачених шкільними програмами. Лексичний аналіз тексту. Лексична робота у системі занять із розвитку мовлення. Ознайомлення учнів із способами словотвору, труднощі у засвоєнні словотвірних понять. Робота з тлумачними словниками, словниками синонімів, фразеологізмів, іншомовних слів тощо.

Особливості вивчення іменних частин мови. Методика вивчення службових частин мови. Лінгвістичні основи методики вивчення словосполучення і речення в школі. Методика вивчення складносурядного речення та складнопідрядного речень. Методика вивчення безсполучникового речення. Робота з розвитку зв'язного мовлення учнів на різних етапах засвоєння синтаксису.

Роль граматики, орфографічних правил, читання під час вивчення орфографії. Принципи українського правопису, залежність від них навчання орфографії. Поняття про орфограму. Основні правописні терміни. Наочність на уроках орфографії. Робота над формуванням орфографічних навичок. Подолання помилок інтерферентного характеру. Місце диктанту як прийому організації навчальної діяльності у засвоєнні орфографії. Критерії класифікації диктантів. Основні види диктантів. Методика проведення різних видів диктантів та робота над орфографічними помилками. Місце і значення розділу «Пунктуація» в шкільному курсі мови. Завдання пунктуації відповідно до вимог чинних програм. Принципи навчання пунктуації. Методичні прийоми навчання пунктуації. Види тренувальних вправ з пунктуації.

Зміст і місце стилів мовлення у шкільній програмі. Функціонально-стилістичний підхід до навчання української мови. Особливості уроків вивчення стилів мовлення у 5 – 7 класах. Основні стилістичні уміння й навички. Система вправ із стилістики. Систематизація і узагальнення знань зі стилістики у старших класах. Зв'язок риторики зі стилістикою. Елементи риторики на уроках мови в 5 – 9 класах. Уроки риторики в 10 – 11 класах. Методи і прийоми формування ораторської майстерності в учнів 5 – 11 класів. Стилістичний аналіз як методичне поняття. Вправи на аналіз текстів різних стилів.

Текст як лінгводидактичне поняття. Зв'язок лінгвістики тексту з когнітивною та комунікативною методикою, психолінгвістикою, риторикою і культурою мовлення. Роль тексту у формуванні комунікативної компетенції учнів. Поняття стилю мовлення. Норма літературної мови.

Значення і завдання роботи з розвитку вмінь і навичок усного та писемного мовлення. Основні напрями і принципи методики розвитку мовлення. Види мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, створення власного мовлення (говоріння), письмо.

Робота над продуктивними видами мовленнєвої діяльності. Розвиток діалогічного й монологічного усного мовлення учнів. Методика роботи над переказами, творами та перевірка творчих робіт учнів 10 – 11 класів. Аналіз творів і робота над піднесенням стилістичної, орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів. Індивідуальна робота з учнями над повторенням поглибленням знань з української мови.

Особливості вивчення загальних відомостей про мову в шкільному курсі. Зміст і структура вступних уроків в основній школі; ознайомлення учнів із суспільним значенням мови, її походження, історичним розвитком. Теоретична основа вступних уроків, використання дидактичного матеріалу, внутрішньо предметних та міжпредметних зв'язків. Особливості технології вступних уроків. Українська мова в Інтернет джерелах. Українська мова – мова професії.

Поняття ключових компетентностей та компонентів у навчанні української мови. Особливості наскрізних ліній навчання у школі. Принципи навчання української мови у школі. Рівні оцінювання навчально-пізнавальної діяльності учнів 10 – 11 класів. Рівні володіння усним мовленням (шкала самооцінювання). Якісні аспекти мовлення школярів. Форми і методи роботи на заняттях з української мови в школі. Вимоги до рівня підготовки випускників.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Методологічні засади викладання української літератури в закладах загальної середньої освіти

Концепція літературної освіти та умови її реалізації в ЗЗСО. НУШ – ключова реформа Міністерства освіти і науки.

Своєрідність методики навчання української літератури як науки, її складові частини і джерела розвитку. Зв'язок методики навчання української літератури з іншими науками.

Історія розвитку методики навчання літератури.

Боротьба прогресивних сил країни за право кожного народу навчатися рідною мовою. Погляди Т.Г. Шевченка на освіту, його «Буквар Південноруський».

Стан вивчення української літератури у школах Австро-Угорської імперії. Критика І. Я. Франком викладання літератури у Галичині. Значення його педагогічних праць для утвердження і збагачення прогресивних методичних поглядів.

Перші спроби систематизації курсу методики навчання літератури. Погляди Т. Бугайко, В. Сухомлинського на викладання літератури в школі. Методика літератури на сучасному етапі: проблеми, пошуки, здобутки, перспективи.

Основні принципи викладання української літератури, їх характеристика.

Програми з української літератури для базової та старшої школи. Їх зміст, структура, підхід до вивчення літератури.

Психологічні й вікові особливості учня-читача. Методика вивчення читацьких інтересів школяра.

Основні етапи літературного розвитку школярів. Сприймання художньої літератури молодшими і старшими підлітками. Характер сприймання мистецтва в роки ранньої юності.

Принципи укладання шкільних підручників з української літератури. Відповідність підручників чинним програмам. Методичне забезпечення підручників та посібників, класифікації літературних завдань у них.

Методи, форми і засоби вивчення літератури

Методи викладання літератури. Дискусії з приводу методів викладання літератури. Визначення методів на основі джерел знань, логічних форм мислення та інших критеріїв.

Удосконалення і пошуки нових форм і методів навчання. Необхідність врахування вікових особливостей школярів і специфіки літератури.

Загальна класифікація методів навчання. Вибір методу залежно від мети уроку та літературного матеріалу. Метод лекції. Метод евристичної бесіди. Метод самостійного вивчення матеріалу.

Основні методи стимулювання і мотивації навчання, методи контролю і самоконтролю ефективності навчання.

Основні методичні прийоми у вивченні літератури та їх характеристика.

Методичні основи проведення уроку літератури

Своєрідність уроків літератури: специфічність художньої інформації, яка засвоюється учнями, тональність уроків, необхідність створення на них атмосфери мистецтва, внутрішньої схвильованості учнів від художніх вражень, естетичних переживань.

Критерії ефективності сучасних уроків літератури. Забезпечення єдності навчання, виховання й літературного розвитку школярів. Взаємозв'язок на уроках фронтальних (колективних), групових та індивідуальних форм навчальної роботи.

Внутрішня цілісність уроку як одна з необхідних умов його ефективності. Навчальні ситуації та їх логічна вмотивованість. Характеристика основних елементів уроку, які продиктовані логікою навчального процесу.

Проблема типології уроків літератури. Класифікація уроків на основі характеру дидактичних завдань, форм і методів роботи, характеру матеріалу, що вивчається учнями, рівнів пізнавальної активності учнів.

Методичні засади організування уроків позакласного читання, їх різновиди.

Особливості вступних занять. Методика проведення підсумкових уроків.

Методика проведення уроків літератури рідного краю. Форми проведення уроків літератури рідного краю.

Факультативи та їх місце в системі уроків української літератури. Методи навчання на факультативних заняттях. Типи факультативів.

Інтерактивне навчання на уроках української літератури. Моделі навчання на уроках словесності.

Методологія і методика аналізу художнього твору

Основні етапи вивчення художнього твору.

Шкільне вивчення твору як процес у рамках одного уроку чи системи уроків. Найголовніші етапи цього процесу.

Читання твору і його види. Професійні вимоги до читання вчителя. Види читання.

Аналіз твору і літературний розвиток учнів, дискусії з приводу методів шкільного аналізу. Рівень і обсяг аналізу залежно від вікових особливостей учнів та освітньо-виховних завдань викладання літератури.

Методичні прийоми роботи над образом-персонажем, аналіз вчинків, поведінки, оточення, портретних характеристик, мови, самохарактеристик, висловлювань інших персонажів тощо. Порівняльна та групова характеристика образів.

Проблема визначення шляхів аналізу художніх творів у сучасній методичній літературі. З'ясування особливостей основних шляхів аналізу (за розвитком дії, цілісного, композиційного, пообразного, проблемно-тематичного).

Міжпредметні та зв'язки у процесі вивчення української літератури. З'ясування взаємозв'язку української і світової літератур, їх взаємозбагачення.

Твори споріднених галузей мистецтва на уроках літератури. Особливості компаративного вивчення літератури.

Види літературних занять і вивчення творів різних жанрів

Вивчення життєвого і творчого шляху письменника як важлива ланка у системі шкільного викладання літератури (стислі відомості про митця, огляд основних етапів його життя і творчості, глибоке вивчення життєвого і творчого шляху).

Форми і методи вивчення біографії письменників у різних класах.

Особливості вивчення епічних творів та їх сприймання учнями різного віку. З'ясування авторської позиції. Лексична робота у процесі вивчення епічних творів.

Елементи й послідовність аналізу епічного твору. Послідовний спосіб аналізу. Основні методи та методичні прийоми роботи над епічним твором.

Специфіка вивчення ліричних творів. Жанрова своєрідність ліричних творів і особливості сприймання їх учнями різних класів. Прийоми аналізу лірики.

Текстуальне і оглядове вивчення ліричної поезії. Аналіз системи образотворчих засобів. Методи та методичні прийоми роботи над ліричним твором.

Жанрові особливості драматичних творів, специфіка сприймання їх школярами. Організація читання драматичного твору.

Характер завдань, які ставляться перед учнями, види роботи, що практикуються на уроці вивчення драми.

Жанрова різноманітність фольклорних творів у програмі з української літератури. Особливості вивчення і шкільного аналізу фольклорних творів.

Методика вивчення теоретико-літературних понять. Формування системи теоретико-літературних понять в учнів базової школи.

Місце літературно-художньої критики в системі навчання літератури у школі. Методичні прийоми роботи над опрацюванням змісту статті.

Форми роботи над мовою художнього твору та мовленням учнів.

Принцип формування мовної культури школярів. Основні види усних і письмових робіт з літератури, передбачених шкільною програмою.

Роль і місце письмових творів у системі вивчення шкільного курсу літератури. Загальні

вимоги до письмових творів. Система письмових творів, її наукове обґрунтування.

Наочність як один з важливих принципів навчання на уроках української літератури. Види наочності.

Роль позакласної роботи в літературно-естетичному розвитку школярів, різні її організаційні форми. Вивчення читацьких інтересів учнів.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Методика навчання зарубіжної літератури як наука та навчальна дисципліна

Предмет курсу методики навчання зарубіжної літератури. Історія становлення курсу як навчальної дисципліни. Методологічні основи навчальної дисципліни «Методика навчання зарубіжної літератури». Формування методики навчання зарубіжної літератури як науки, специфічні методи дослідження. Учителю зарубіжної літератури і професійні вимоги до нього.

Планування та організація праці вчителя зарубіжної літератури

Навчальні програми із зарубіжної літератури. Календарне, тематичне, календарно-тематичне, поурочне планування. Рубрики календарно-тематичного планування, розрахунок годин, відведених на уроки різних типів. Робочі програми, підручники та посібники із зарубіжної літератури.

Урок зарубіжної літератури. Типологія уроків

Урок як основна форма навчально-виховного процесу. Класифікація уроків літератури вітчизняних учених-методистів. Структура уроку. Тема уроку, її мотивація. Епіграф до уроку як ключ до теми. Освітньо-виховна мета уроку. Обладнання уроку і ТЗН. Типи уроків. Ланцюжок навчальних ситуацій.

Методи навчання на уроках зарубіжної літератури

Поняття про метод, принципи класифікації методів. Різновиди методів: творче читання, евристична бесіда, дослідницький метод, репродуктивний метод. Прийоми навчання як засіб реалізації методів, їх різновиди. Види навчальної діяльності.

Особливості вивчення різних видів програмного матеріалу

Принципи, джерела, форми і методи вивчення біографії письменника. Особливості уроків позакласного читання. Вивчення оглядових тем із зарубіжної літератури. Етапи вивчення літературно-художнього твору зарубіжної літератури: підготовка до сприйняття, читання художнього твору, підготовка до аналізу, шляхи аналізу літературного твору, підсумкові заняття, творчі роботи.

Особливості аналізу поетичного твору

Літературно-художній твір як естетичний феномен. Закономірності аналізу поетичного твору. Тематичне розмаїття поетичних творів, національно-культурні та історико-стильові аспекти їх вивчення. Основні тенденції розвитку.

Особливості аналізу епічного твору

Закономірності аналізу епічного твору. Проблема художнього методу. Особливості жанру. Морально-естетичний ідеал, система образів в епічному творі.

Особливості аналізу драматичного твору

Закономірності аналізу драматичного твору. Проблема конфлікту. Традиції та новаторство. Жанрові та композиційні особливості, система образів у драматичному творі.

Компаративний аналіз літературно-художнього твору

Поняття про компаративний аналіз твору. Прийоми компаративного аналізу. Вивчення та розкриття взаємозв'язків у світовій та українській літературі.

ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА

Народна педагогіка, етнопедагогіка. Педагогіка як академічна наука, її предмет і категорії. Структура педагогічної науки.

Учитель в сучасній школі. Вимоги до особистості педагога у відповідності до сучасного професійного стандарту вчителя закладу загальної середньої освіти.

Поняття про особистість, індивідуальність, індивід. Змістова характеристика понять: розвиток, соціалізація, виховання і формування. Сфери розвитку особистості. Психічний, фізичний, соціальний і духовний розвиток.

Методи та етапи науково-педагогічних досліджень. Поняття про академічну доброчесність.

Сутність педагогічної майстерності. Поняття про педагогічну компетентність, педагогічну культуру, доброчесність.

Проблема мети виховання в педагогіці. Мета виховання в сучасному закладі загальної середньої освіти.

Поняття про світогляд (типи, функції, структура). Шляхи та засоби формування світоглядних позицій школяра.

Самоврядування. Сутність і структура. Види самоврядування в закладі загальної середньої освіти.

Соціальний розвиток особистості школяра: суть, завдання, засоби. Закономірності та принципи виховання, їх класифікація. Трудове виховання та система професійної орієнтації учнів у ЗЗСО. Завдання, зміст, шляхи і засоби морального виховання підростаючого покоління. Суть, завдання, форми і методи екологічного виховання. Фізичне виховання: зміст, завдання, форми і методи. Духовний розвиток особистості: суть, завдання, засоби. Правове виховання учнів. Свідома дисципліна, її показники. Система естетичного виховання учнів. Завдання, форми та методи естетичного виховання. Розумовий розвиток: завдання та зміст. Формування культури розумової діяльності. Національні особливості родинного виховання. Спільна виховна діяльність школи, сім'ї і громадськості.

Завдання, зміст і форми роботи класного організатора, соціального педагога. Особистість і колектив. Виховання особистості в колективі. Взаємовідносини особистості і колективу. Попередження та запобігання булінгу в учнівському колективі. Діяльність громадських дитячих організацій в Україні. Загальні методи виховання, їх класифікація. Завдання, зміст і форми позакласної навчальної та виховної роботи. Суть процесу виховання, його структура, специфіка, рушійні сили та етапи виховного процесу. Проектування виховного процесу.

Педагогічне партнерство школи з сім'єю. Форми і методи взаємодії школи і сім'ї. Батьківські комітети. Формування педагогічної культури батьків. Організація діяльності щодо запобігання та протидії домашнього насильства.

Зміст роботи та завдання психологів у сфері освіти. Типологія помилок у роботі психолога. Розвиток психічних функцій та особливості розвитку особистості у молодшому шкільному віці. Поняття про умови психічного розвитку людини. Поняття про особистість в психології. Розвиток здібностей особистості. Здібності і задатки. Сучасні напрямки психології.

Теорія освіти і навчання

Основні етапи оволодіння знаннями та вміннями. Суперечності та рушійні сили процесу навчання. Функції навчання. Роль стимулів та мотивів у навчанні школярів. Характеристика стимулів і мотивів навчання. Структура процесу навчання. Урок – як основна форма організації навчання. Форми організації навчальної діяльності на уроці. Типи і структура уроків.

Характеристика державних документів, що реалізують зміст освіти в українській школі. Державні стандарти освіти. Мета, принципи та система освіти в Україні відповідно до «Закону про освіту».

Закономірності та принципи навчання в школі. Диференціація та індивідуалізація навчання, суть, засоби диференційованого навчання. Поняття про дидактику, її основні категорії, теоретико-методологічні основи. Засоби навчання, їх класифікація. Вимоги до ілюстраційно-демонстраційного методу навчання.

Нестандартні уроки. Активні та інтерактивні методи навчання. Форми організації навчання в школі, їх характеристика. Інноваційні технології в умовах класно-урочної системи навчання. Основні вимоги до сучасного уроку. Шляхи вдосконалення уроку в школі. Цілісний педагогічний процес, його демократизація, гуманізація і гуманітаризація. Історичний розвиток організаційних форм навчальної роботи. Контроль, перевірка і облік навчальних досягнень

учнів. Функції, види та методи контролю. Методи навчання, їх класифікація, характеристика окремих методів.

Школознавство

Система освіти України, її складники та рівні. Повна загальна середня освіта трьох рівнів: початкова освіта тривалістю чотири роки; базова середня освіта тривалістю п'ять років; профільна середня освіта тривалістю три роки.

Управління і керівництво освітою та закладами освіти в умовах демократизації освіти (принципи, структура, функції керівництва ЗЗСО і освітою). Планування та облік роботи школи.

Методична робота вчителя (завдання, зміст, форми). Атестація вчителів. Внутрішній шкільний контроль, його види, форми та методи. Вивчення та впровадження передового педагогічного досвіду. Організація педагогічного партнерства школи, сім'ї та громади. Професійний розвиток і саморозвиток педагогічних працівників у відповідності до сучасного «Професійного стандарту вчителя»

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

Освітній ступінь: магістр

Семестр: 3

Спеціальність: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітньо-професійна програма: «Середня освіта (Українська мова і література)»

Форма навчання: денна / заочна

Кваліфікаційний екзамен з української мови, української та зарубіжної літератур із методиками навчання

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № ...

1. Питання із сучасної української мови.
2. Питання з історії української або зарубіжної літератур.
3. Питання з методики навчання української мови в закладах загальної середньої освіти.
4. Питання з методики навчання української або зарубіжної літератур.
5. Питання з педагогіки або психології.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання результатів складання КЕ передбачено за національною (4-бальною) шкалою та шкалою ЄКТС (100-бальною). Результат складання кваліфікаційного екзамену відповідає підсумковому балу, значення якого не перевищує 100 балів. Підсумковий бал – це сума балів за результатами оцінювання відповідей здобувачів на кожне з 5-ти питань екзаменаційного білета за шкалою від 1 до 20 балів. Підсумкова оцінка результатів складання КЕ відповідає підсумковому балу результатів оцінювання всіх питань екзаменаційного білета.

Відповідь здобувачів на КЕ оцінюють за такими основними критеріями:

- ✓ повнота висвітлення змісту питання;
- ✓ уявлення про новітні досягнення у галузі знань;
- ✓ логіка побудови відповіді;
- ✓ зв'язок теоретичного матеріалу з практичним;
- ✓ правильність усного мовленнєвого оформлення відповіді.

Оцінка за ЄКТС / бали	Характеристика відповіді
A 18-20 балів	Здобувач дає повну і вичерпну відповідь на питання білету. Здобувач на високому рівні: опанував програмний матеріал; вміє обґрунтовувати знання, аналізувати явища та об'єкти, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; чітко, лаконічно, логічно відповідає на поставлені питання; застосовувати теоретичні положення на практиці та розв'язувати практичні завдання. Вільно володіє науковою термінологією, змістом відповіді на питання білету, має власні погляди, наводить приклади, що ілюструють відповідь.
B 16-17 балів	Здобувач опанував програмний матеріал, вміє обґрунтовувати знання, застосовувати теоретичні положення на практиці, дає аргументовані відповіді на поставлені питання. Під час відповіді студент допустив деякі неточності або надав неповну відповідь за умови, що принципові моменти питання розкриті правильно, а при розв'язанні практичних завдань допущені лише незначні неточності.
C 14-15 балів	Здобувач виявив міцні знання програмного матеріалу, включаючи аргументовані відповіді на поставлені питання, які, однак, містять певні неточності, за вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; студент допускає несуттєві помилки і не може чітко та повно відповісти на питання білету.
D 12-13 бали	Відповіді студента нечіткі, неповні, містять декілька суттєвих неточностей, при розв'язанні практичних завдань допущені помилки і порушена логіка, що вплинуло на результат та правильність висновків..
E 10-11 балів	Здобувач виявив слабкі знання навчального матеріалу. Відповіді на питання білету неточні або мало аргументовані, з порушенням послідовності їх викладу, слабе застосування теоретичних положень при виконанні практичних завдань.
FX 8-9 балів	Здобувач виявив фрагментарні знання програмного матеріалу. Відповіді на питання білету неточні або мало аргументовані і, з порушенням послідовності їх викладу, слабе застосування теоретичних положень при виконанні практичних завдань.
F 0-7 балів	Здобувач не опанував змістом програми в мінімальному обсязі.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Кількість балів	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Добре
75–81	C	
69–74	D	
60–68	E	Задовільно
35–59	FX	Незадовільно
1–34	F	

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Сучасна українська мова

1. Мойсієнко А. К. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика : підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Берковець та ін.; за ред. А. К. Мойсієнка; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К. 2013. 340 с.
2. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. 2-е видання, доповнене / М. Я. Плющ. К. 2010. 328 с.
3. Сучасна українська мова: Морфологія: підручник / Л. А. Алексієнко, О. М. Зубань, І. В. Козленко; за ред. А. К. Мойсієнка; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К. 2013. 524 с.
4. Сучасна українська мова: Синтаксис: підручник / А. К. Мойсієнко, І. М. Арібжанова, В. В. Коломийцева та ін. / за ред. А.К. Мойсієнка; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К. 2013. 238 с.
5. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.; за ред. А. П. Грищенка. 2-ге вид., перероб. і допов. К. 1997. 493 с.
6. Сучасна українська літературна мова : підручник / М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; за ред. М. Я. Плющ. 2-ге вид., перероб. і допов. К., 2000. 430 с.

Історія української та зарубіжної літератур

1. Андрусак І. Сучасна українська література кінця ХХ – початку ХХІ ст. Київ: Національний книжковий проект, 2010. 464 с.
2. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: український літературний постмодернізм. Київ: Критика, 2013. 341 с.
3. Ільницький М. Українська літературознавча думка ХХ століття. Західна Україна, еміграція: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 352 с.
4. Історія української літератури. ХХ – поч. ХХІ ст.: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : у 3т. / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко; за ред. В. І. Кузьменка. Київ: Академвидав, 2013–2017.
5. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: підручник: у 10 т. У сподіваннях і трагічних зламах. Київ: ВЦ «Академія», 2014–2021.
6. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 3 кн. (4-а додаткова). Київ, 1994 – 2001.
7. Харчук Р. Сучасна українська проза. Постмодерний період. Київ: Академія, 2008. 248 с.

Методика навчання української мови

1. Методика навчання української мови в середніх навчальних закладах / За ред. М. Пентилюк. Київ, 2009. 302 с.
2. Практикум з методики навчання української мови / за ред. М. І. Пентилюк / Київ : Ленвіт, 2011. 366 с.

Методика навчання української літератури

1. Башманівська Л. А., Білоус Н. М. Практикум з методики викладання української літератури: навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2013. 144 с.
2. Методика навчання української літератури в термінах: Навчальний посібник / укладач Л. П. Пархета, Умань : Візаві, 2018. 70 с.
3. Мхитарян О. Практикум із методики навчання української літератури: модульний курс: навч. посіб. для студентів-філологів. Миколаїв, 2017. 333 с.
4. Наукові основи методики літератури / За ред. Н. Й. Волошиної. Київ : Ленвіт, 2002. 344 с.
5. Пархета Л. П. Українська література як навчальний предмет у спадщині В. О. Сухомлинського: монографія / Л. П. Пархета ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т

імені Тичини. Умань : Візаві, 2021. 217 с.

6. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник. Київ : Ленвіт, 2000. 384 с.

7. Пультер С. А., Лісовський А. М. Методика викладання української літератури в середній школі : курс лекцій для студентів-філологів. Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. 240 с.

8. Ситченко А. Л. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах: Навчальний посібник для студентів-філологів. Київ : Ленвіт, 2011. 291 с.

9. Степанишин Б. Викладання української літератури в школі. Київ : Проза, 1995. 256 с.

10. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі: підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 312 с.

Методика навчання зарубіжної літератури

1. Анікіна Н. Управління змінами вимагає нових стратегій (Стратегічні завдання управління школою в умовах реалізації Державного стандарту загальної середньої освіти) / *Управління освітою*. 2012. № 19. С. 10–15.

2. Градовський А. В. Компаративний аналіз у системі шкільного курсу літератури: методологія та методика: монографія. Черкаси : Брама, 2003. 292 с.

3. Зарубіжна література – Інститут модернізації змісту освіти / <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/movno-literaturna-osvitnia-haluz/zarubizhna-literatura/>

4. Літературознавча компаративістика. Навчальний посібник / Ред. Р. Т. Гром'як, упоряд.: Р. Т. Гром'як, І. В. Папуша. Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТДПУ, 2002. 331 с.

5. Методичні рекомендації по розробці освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів, спеціалістів і магістрів. Київ : МО України, 1998. 14 с.

6. Мірошниченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: Підручник для студентів-філологів. Київ : Ленвіт, 2000. 240 с.

Педагогіка та психологія

1. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2007. 509 с.

2. Галуз'як В. М., Сметанський М. І., Шахов В. І. Педагогіка : навчальний посібник. Вінниця, 2006. 400 с.

3. Дубравська Д.М. Основи психології: навч. посіб. Львів: Світ, 2001. 280 с.

4. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, 2-е вид. Київ, «Освіта України», «КНТ», 2008. 528 с.

5. Концепція «Нова українська школа». [Електронний ресурс]. URL: <https://osvita.ua/school/reform/54276/>

6. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://gymnasium45.edu.kh.ua/>

7. Кузьминський А. І. Педагогіка [текст] : підручник. Київ : Знання, 2007. 447 с.

8. Лозниця В.С. Основи психології та педагогіки: Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2001. 288 с.

9. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти» (з дипломом молодшого спеціаліста)». [Електронний ресурс]. URL : <https://nus.org.ua/news/zatverdily-try-profesijni-standart-vchytelya-dokument/>

10. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, 2018. 40 с.

11. Психологія. Підручник для студентів вищих закладів освіти / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін. / за ред. Ю.Л. Трофімова. Київ: Либідь. 2000. 558 с.

12. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П. Загальна психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 295 с.

13. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2009. 560 с.

14. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник. Київ : Либідь, 2003. 560 с.